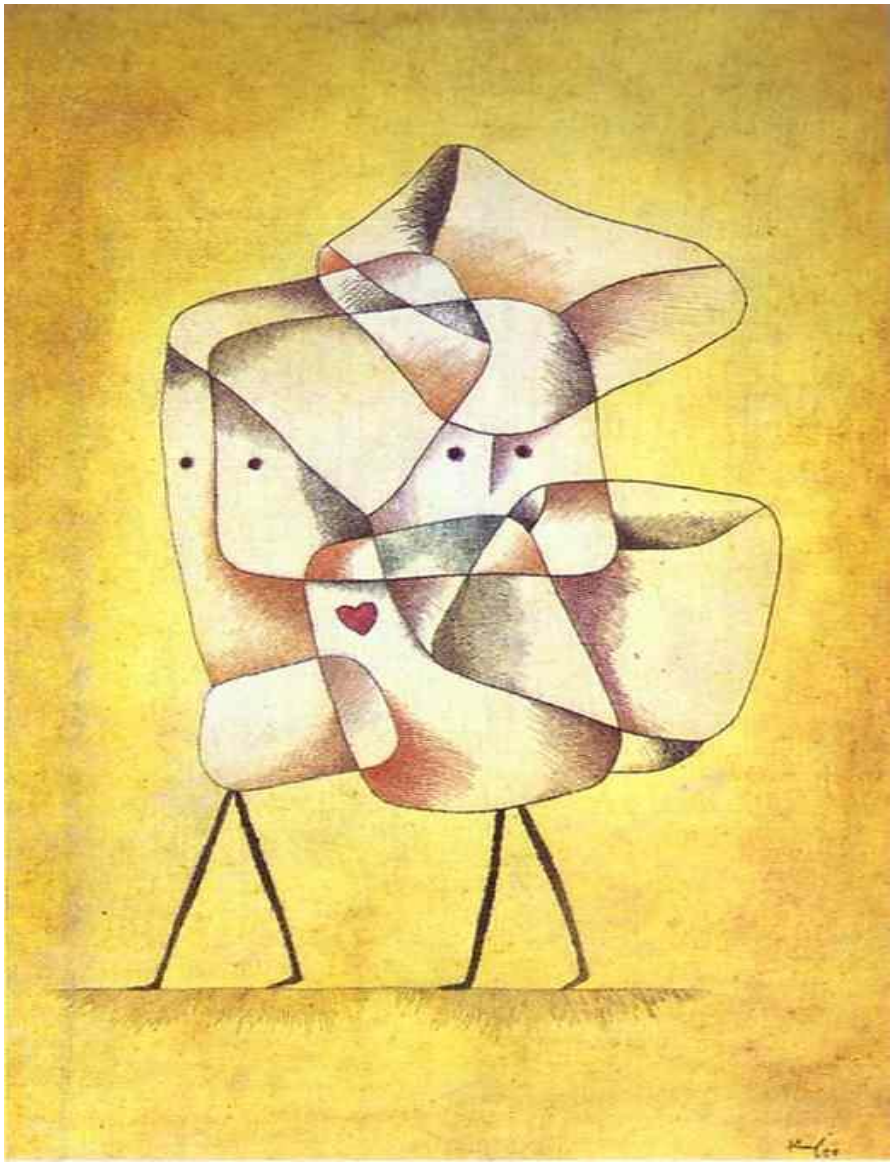

Paul Klee, *Brother and Sister*. 1930.

"Ω λείψανο του πιο μου αγαπημένου
απ᾽ τους ανθρώπους και το μόνο τώρα
που μ᾽ απομένει απ᾽ τη ζωή σου·
πως, παρά κάθ᾽ ελπίδα μου, όχι όπως
σ᾽ έστελνα σε υποδέχομαι, μα τώρα
ό,τι κρατώ στα χέρια, τίποτα είναι,
ενώ σαν άστρο μού έλαμπες, παιδί μου…"
Σοφοκλή *Ηλέκτρα* (στ. 1123-1129. Μετ. Ι. Γρυπάρη)
"Στήριξα το τρεμάμενο σώμα του.
Κράτησα στην αγκαλιά μου αυτό το τρεμάμενο σώμα που έπασχε και κατέρρεε.
Τον συνόδευα στις εξόδους του, πρόσεχα κάθε βήμα του·
τον συντρόφευα παντού όπου επιθυμούσε."
Isabelle Rimbaud *Mon frère Arthur* (σ.11, μετ. της γράφουσας).

Αρχετυπική δύναμη η αδελφική αγάπη: απαλλαγμένη από τον καταναγκασμό και το ενστικτώδες της γονεϊκής, μπολιασμένη από την ελεύθερη επιλογή της φιλίας αλλά και με ερωτικό στοιχείο, σφυρηλατείται από την ιερή σωματικότητα του αιμάτινου

δεσμού και βέβαια αποτελεί διαχρονική πηγή έμπνευσης, τόσο στην Τέχνη όσο και στην ποπ κουλτούρα. *Η αδερφή τον αδερφό χρυσό σταυρό τον έχει*, σύμφωνα με τη λαϊκή σοφία, ενώ η λαϊκή Μούσα τραγουδά "…*Ως πέφτουν τ` άγρια πουλιά να πέφτουν οι διαβάτες, τι έχω μονάκριβο αδερφό, μη λάχει και περάσει.*" Ζωγράφοι, όπως ο Μουνκ, ο Ματίς, ο Πικάσο ή ο Πάουλ Κλέε την απαθανάτισαν ο καθείς με τον δικό του τρόπο, καθώς και γλύπτες, όπως ο Ροντέν, που στο γλυπτό του *Le frère et la soeur* (Αδελφός και αδελφή) πάγωσε στον χρόνο την αγάπη του για την πρόωρα χαμένη αδελφή του Μαρία. Αντίστοιχα και στο θέατρο και τη μυθοπλασία εν γένει, ξεκινώντας από το Αρχαίο Δράμα, όπου ήταν η ακρογωνιαία πρόκληση, στης οποίας το μέγεθος καλούνταν να αρθούν τραγικές ηρωίδες όπως η Ηλέκτρα ή η Αντιγόνη, και φτάνοντας ως την εμβληματική *Anna, soror…* της Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, που φωτίζει τολμηρά και απροκάλυπτα τον ιερό ερωτισμό που διαποτίζει αυτόν τον δεσμό.

Τέλος, ιστορικά μιλώντας, μπορούμε να μνημονεύσουμε ενδεικτικά τη θυελλώδη σχέση στοργής και απώθησης μεταξύ Πωλ και Καμίλλης Κλωντέλ, την παροιμιώδη αφοσίωση της Φάνυ Μέντελσον, που παραχωρούσε τη μουσική της στον καταξιωμένο αδελφό της Φέλιξ, τη Σαριάννα Μπράουνινγκ, στοργική, παρηγορητική και πάντα παρούσα στη ζωή του αδελφού της, ποιητή Ρόμπερτ Μπράουνινγκ, τη Σοφία, αδελφή του Χένρυ Νταίηβιντ Θορώ, πιστή θαυμάστρια και επιμελήτρια του έργου του μετά θάνατον[1], καθώς και τις σχέσεις λατρείας του δικού μας Νίκου Καββαδία με την αδελφή του Τζένια ή του Γιάννη Ρίτσου με τη Λούλα, στην οποία αφιερώνει το περίφημο *Τραγούδι της αδελφής μου*.

Η σύντομη, ταραχώδης ζωή του Αρθούρου Ρεμπώ και η ακόμα πιο σύντομη και πυκνή ποιητική του διαδρομή συνδέθηκαν άρρηκτα με τους οικογενειακούς του δεσμούς: με την εγκατάλειψη από τον πατέρα του σε τρυφερή ηλικία, την ψυχρότητα της μητέρας του και την αναπλήρωση της γονεϊκής απουσίας από τον στενό δεσμό που ανέπτυξε με τα αδέλφια του. Κατά μία θεωρία, τη δημιουργική του έμπνευση ανέστειλε αμετάκλητα η απώλεια της 17χρονης αδελφής του Βιταλί το 1875, όταν εκείνος ήταν 21 ετών.

Η Ιζαμπέλ, βενιαμίν της οικογένειας Ρεμπώ, ήταν εκείνη που τον φρόντισε στις τελευταίες του στιγμές, με μητρική αφοσίωση και αυταπάρνηση, υποκαθιστώντας την απούσα μητέρα. Το βιβλίο της *Mon frère Arthur* (Ο αδελφός μου, Αρθούρος), χρονικό του επώδυνου θανάτου του μαζί και λατρευτικός φόρος τιμής στη μνήμη του, φωτίζει με έναν τρόπο και τη δική της ισχυρή προσωπικότητα, τη δοτικότητα, τον αλτρουϊσμό και την αυτοθυσία της.

Αυτή η δυνατή και παραγνωρισμένη γυναικεία μορφή ενέπνευσε στην πολυσχιδή καλλιτέχνη Ευσταθία τον μονόλογο *Ιζαμπέλ Ρεμπώ – Ο δικός μου Αρθούρος*, προσθέτοντας μία ακόμα ψηφίδα στο κολλάζ των θηλυκών dramatis personae που τα τελευταία χρόνια συνειδητά και με συνέπεια φιλοτεχνεί: Η Μαρία Κιουρί, η Καλλιρρόη Παρρέν, η Ριρίκα Σβάιτσερ, η γυναίκα στον μονόλογο *Διάδρομος*, η Καμίλλη Κλωντέλ, η Ελένη της Σύρου[2]… Ιστορικά ή επινοημένα πρόσωπα, γυναίκες

[1] Περισσότερα για διάσημα «αδελφικά ζεύγη» στο εξαιρετικό βιβλίο της Sarah Gertrude Pomeroy *Little-known Sisters of Well-known Men*

[2] Οι δύο τελευταίες από τους μονολόγους *Γένους θρυλικού* της Ευσταθίας (Άπαρσις, 2023)

διαφορετικές μεταξύ τους, που έζησαν σε λάθος εποχή, ή ίσως ακριβώς στη σωστή εποχή για να μπορέσουν να ανοίξουν έναν δρόμο, γυναίκες που τόλμησαν ή δεν τόλμησαν, γυναίκες που μίλησαν ή σιώπησαν. Η συγγραφέας τις αίρει πάνω από τα όρια του φεμινιστικού λόγου, εντάσσοντάς τες στο πανανθρώπινο αφήγημα, βλέποντάς τες μέσα στην εποχή τους αλλά και πάνω από αυτήν, δίνοντάς τους τον λόγο που ενδεχομένως στερήθηκαν και ανοίγοντας διάλογο μαζί τους.

Στην περίπτωση της Ιζαμπέλ Ρεμπώ, συμπληρώνοντας και υπερβαίνοντας το έμφυλο στερεότυπο της «αφοσιωμένης αδελφής», έπλασε δραματουργικά μία αδρή γυναικεία περσόνα, αξιοποιώντας τη «μαρτυρία» της, και χωρίς να περιορίζεται στο «μαρτύριό» της: αυτό το τελευταίο το φώτισε ως αφήγημα ενηλικίωσης. Η Ιζαμπέλ, ένα κράμα χριστιανικής αγάπης, στωικής εγκαρτέρησης μαζί και δυναμισμού, καταθέτει αφοπλιστικά επί σκηνής τα βιώματα αλλά και την εσωτερική της αλήθεια. Το κείμενο διανθίζεται -και διαλέγεται- με το τρυφερό, εξομολογητικό βιβλίο της Ρεμπώ, ανοίγοντας έναν παράλληλο διάλογο με τον ίδιο τον ποιητή.

Η Βίκυ Βολιώτη, ως Ιζαμπέλ αλλά και ως σκηνοθέτρια του εαυτού της, επέλεξε σοφά την αφαιρετική οδό, αισθητική που καθόρισε την παράσταση εν γένει και επί μέρους. Το κείμενο δεν χρειαζόταν τεχνάσματα και υπερβολές για να αναδειχθεί, η στυλιστική λιτότητα το πρόβαλε ολόπλευρα και έγκυρα. Με άνεση και φυσικότητα, η ηθοποιός «ενδύεται» και «απεκδύεται» τον ρόλο, φορώντας και βγάζοντας στην αρχή και στο τέλος το ένδυμά του, απευθυνόμενη άκρως μεταθεατρικά στο κοινό, ζητώντας τη «συνενοχή» του, προσεγγίζοντάς το, δείχνοντάς του φωτογραφίες, φέρνοντάς το όσο γίνεται εγγύτερα στο ιστόρημά της. Με την ίδια άνεση, εντός της αφήγησης εναλλάσσει ρόλους, αναπαριστώντας τον διάλογο με τον Πνευματικό της και αλληλεπιδρά με τον ποιητή. Η φωνή του Οδ. Παπασπηλιόπουλου ως Αρ. Ρεμπώ απολύτως μέσα στο πνεύμα της παράστασης.

Με την ίδια αίσθηση μέτρου και οικονομίας υπηρέτησαν όλα τα σκηνικά «συστατικά» τη συνολική αισθητική: Το εντυπωσιακό στην απλότητα και αυστηρότητά του λευκό φόρεμα της Μ. Αμοργιανού που σηματοδοτούσε τον ρόλο, δημιουργούσε ενδιαφέρουσα αντίστιξη με το σκούρο, υποφωτισμένο, μινιμαλιστικό σκηνικό (επίσης της Αμοργιανού). Ο φωτισμός του Σ. Σακερτζή, υποβλητικός, αναδείκνυε την εικαστική άποψη του ασπρόμαυρου, ενώ η μουσική της Ευσταθίας έντυνε έξοχα τον λόγο, σχολιάζοντας και προεκτείνοντάς τον.

Πιστό στη διακειμενικότητα που συχνά και δεξιοτεχνικά χρησιμοποιεί η συγγραφέας κλείνει το παρόν σημείωμα, με στίχους που απευθύνει ο Γ. Ρίτσος στην αδελφή του· ως αντίδωρο που δεν πρόλαβε να προσφέρει ο Αρθούρος στην Ιζαμπέλ:

Αδελφή μου
δεν είμαι πια ποιητής
δεν καταδέχομαι να `μαι ποιητής.
Είμαι ένα πληγωμένο μυρμήγκι
που έχασε τον δρόμο του
μες στην απέραντη νύχτα.
(Γιάννης Ρίτσος, *Το τραγούδι της αδελφής μου* – 1938)

Κατερίνα Θεοδωράτου-Θεατρολόγος (Δημοσιεύτηκε 18 Νοεμβρίου 2023)